

Gener viktig for dyrevelferden i økologisk egg- og kyllingproduksjon

Økologisk slaktekyllingproduksjon. Foto: KFI

Økologisk eggproduksjon. Foto: KFI

Av Emma Brunberg, Grete Lene Serikstad, Lise Grøva, Bioforsk Økologisk

Fjørfehold i økologisk landbruk er forskjellig fra konvensjonelt fjørfehold mht. fôr, bygninger, medisiner og utegang. Dyra har bedre mulighet til å utøve naturlig adferd men f. eks. utegang kan gi dyra et mer ustabil miljø og produsentene større utfordringer. Ulike raser og hybrider kan være mer eller mindre tilpasset ulike produksjonssystemer.

Produksjon og dyrevelferd i økologisk fjørfehold påvirkes av genetik

Regelverket for økologisk produksjon påpeker evne til tilpasning til lokale forhold og robusthet mot sykdom som viktige kriterier ved valg av rase. Dyrematerialets egen-

skafer må være tilpasset produksjonsformen, både med tanke på dyrevelferd og produksjonsøkonomi. Økologisk egg- og kyllingproduksjon skiller seg fra konvensjonell produksjon, noe som betyr at raser som er utviklet for konvensjonell produksjon ikke nødvendigvis alltid passer like bra i økologisk produksjon. Kort sagt: Ulike egenskaper og gener er fordelaktige for ulike produksjonsformer. I praksis vil det f.eks. bety at dyr som er avlet for bursystemer ikke nødvendigvis presterer like bra i et økologisk system, noe som kan ha stor effekt både på produksjonsøkonomi og dyrevelferd.

Forskning viser forskjeller mellom hybrider
Lite forskning er gjort på velferd og produksjon i økologisk fjørfehold, ikke minst på forholdet

mellom gener og miljø. De få studiene som finnes er utført i andre land og resultatene kan dermed ikke overføres direkte til norske forhold. Forskningen viser imidlertid at det er forskjell mellom ulike raser/hybrider med hensyn til temperament, fôropptak, helse og vekst/eggproduksjon. Det finnes forskjeller mellom ulike genetiske linjer som kan ha stor betydning for hvor godt de fungerer i økologisk produksjon f.eks. hvor mye dyrene benytter uteområdet. I flere studier har man sett klare forskjeller på dette mellom sakte- og rasktvoksende broilers. De saktevoksende er mer aktive, utforskende og bruker mer tid ute. Man har også sett tilsvarende forskjeller mellom ulike verpehønsraser, selv om det for verpehøns ikke er like tydelig hvilke raser som er mest aktive.

Å dekke dyrenes behov for protein uten bruk av syntetiske aminosyrer er en stor utfordring i økologisk eggproduksjon. Noen produsenter mener at for å kunne fortsette den økologiske eggproduksjonen må det finnes dyr som håndterer ubalanserte dietter med lavt proteininnhold på en god måte. I Sverige er det gjort forsøk på å avle fram en slik høne. Den ble kalt «Svenska hönan». Selv om man til en viss grad klarte dette, finnes «Svenska hönan» ikke på markedet i dag.

For slaktekylling er problemet med å dekke opp proteinbehovet ikke like stort. Det er imidlertid påvist forskjeller mellom sakte- og rasktvoksende hybrider når det gjelder fôropptak og produksjonsnivå. I en studie ble daglig tilvekst redusert hos en rasktvoksende hybrid da kyllingene fikk tilgang til beite, mens en mer saktevoksende hybrid ikke fikk redusert tilvekst. Dette viser at slike saktevoksende hybrider kan fungerer bedre i økologisk produksjon.

Hva mener produsentene?
Det er viktig å vite hva de norske produsentene, som driver økologisk, mener. 37 økologiske egg-

produsenter og 3 produsenter av kyllingkjøtt fikk mulighet til å svare på spørsmål. Blant de 16 eggprodusentene som svarte, var Lohmann den vanligste hybriden og noen hadde Dekalb. På en skala fra 1-5 for tilfredshet, vurderte produsentene den hybriden de brukte til 3,75, hvor 1 var «ikke tilfreds» og 5 var «svært tilfreds». De vurderte tilgjengelige hybrider i Norge generelt til 3,50. Noen få produsenter hadde planer om å bytte til en annen rase/hybrid i løpet av de neste årene. To av disse vurderte å prøve Dekalb. Muligheten til å velge den hybriden de ønsket vurderte de som liten, i snitt 2,5, ettersom dyrematerialet i Norge er begrenset. Selv om produsentene var ganske fornøyde med sine egne dyr, mente mange likevel at det er viktig å få på plass et eget seleksjonsprogram for økologisk produksjon.

Produsentene ble også bedt om å nevne egenskaper for fjørfe, som de mente var viktige for at dyra skulle fungere i økologisk produksjon. De nevnte særlig egenskaper som rolige, robuste dyr, motstandsdyktighet mot sykdom og god eggleggingskapasitet. Ellers ble ulike produksjonsegenskaper nevnt, som vekt og kvalitet på eggene, ulike helseegenskaper, som lav dødelighet og et langt produksjonsliv og til slutt godt gemytt, som lav grad av fjærplukking og vilje til utegang.

To av de tre kyllingprodusentene brukte kyllinger av den saktevoksende linjen Ross Rowan, en brukte den mer rasktvoksende Ross 308. Alle vurderte sin egen rase til 3 med hensyn til egnethet for egen produksjon, med kommentar om at rasene vokser for fort. Alle tre produsentene mente utvalget av raser er altfor begrenset. Dette innebærer at de mangler frihet til å velge rase som passer produksjonen best. To av produsentene mente at det er veldig viktig å kunne velge en rase som er avlet for økologisk produksjon. Viktige egenskaper for en slik rase vil være f.eks god og naturlig vekst, rolige dyr, god helse og dyr som gjerne vil ut på beite.

Manglende oppdrett av økologiske kyllinger er et problem mener produsentene. De kan ikke slakte kyllingene før etter 10 uker (som er karantidstida for kyllinger), fordi kyllingene er konvensjonelle når de kommer til produsenten. Selv om de bruker saktevoksende raser hender det at de vokser seg for store og tunge, noe som gir velferdsproblemer.

Både for eggleggende høner og kyllinger ble det påpekt at det finnes for få raser/hybrider å velge mellom. Mange av dem som svarte mente at de brukte det beste som finnes i Norge per i dag.

Veien videre
Litteraturgjennomgangen og spørreundersøkelsen som er omtalt her er blitt utført av Bioforsk Økologisk, på oppdrag fra Mattilsynet (gjennom Regelverksutvalget for økologisk produksjon). Arbeidet peker på fordelene man kan oppnå med å benytte dyr som er selektert for økologisk produksjon, både økonomisk og dyrevelferdsmessig. Dette vil imidlertid ikke være enkelt å få til innenfor nåværende avlssystem. Den genetiske variasjonen mellom ulike raser og hybrider viser at det er mulig å utvikle dyr for ulike produksjonssystemer. De største hindringene for en slik utvikling er derfor kostnadene. Et nordisk og internasjonalt samarbeid innen forskning, rådgivning og avlsarbeid er derfor nødvendig for å kunne fordele disse kostnadene på flere, og dermed utvikle økologisk fjørfeproduksjon best mulig. ■

Referanser:
Brunberg, E., L. Grøva & G.L. Serikstad: Genetics and welfare in organic poultry production. A discussion on the suitability of available breeds and hybrids. Bioforsk Rapport nr. 10, 2014.

www.mattilsynet.no/planter_og_dyrking/okologisk/landbruk/bioforsk_genetics_and_welfare_in_organic_poultry_production.14263/binary/Bioforsk%20-%20Genetics%20and%20welfare%20in%20organic%20poultry%20production